

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 118 — Субота, 3 април 1954

МИКИ ШТАТА ЗА МУЛА-ЛОМ ДОЛАЗАК НА ХАВАЈЕ 8

ПANEL 1: A man in a green shirt and orange pants looks thoughtful. Mickey Mouse is next to him.

ПANEL 2: Mickey Mouse is being chased by a man with a sword.

 JA OZBIJNO MISLIM DA TREBA DA PRESTANU TE ŠALE SA IŠČEZAVANJEM!

 NEMATE ŠMISLA ZA HUMOR?

 ТИГ?

ПANEL 3: Mickey Mouse is running away from a man.

 НАСТРАДАЈЕТЕ ЗБОГ ТОГА ЈЕДНОГ ДАНА И...

 ЈООЈ!

ПANEL 4: Mickey Mouse is in a boat, looking distressed.

 КХАН ДУ! ОПЕТ СТЕ ИШЧЕЗЛИ! ЗАР ЈА УЗАЛУД ПРИЧАМ?

 УПОМОЃ! ХЕЈ, МИКИ! УПОМОЃ!

ПANEL 5: Mickey Mouse is in a boat, looking surprised.

 КХАН ДУ! О НЕ ШАЛА! ОПЕТ ШАЛА!

 НИЈЕ ШАЛА! НЕ ШАЛИМ СЕ ЈА... А НИ АЈКУ-ЛЕ!

 ТИГ!

ПANEL 6: Mickey Mouse is being held by a man in a white coat.

 ВИ СТЕ МАФИОНИЧАР! ШТО САД НЕШТО НЕ ИЗМАБИО НИШЕТЕ?

 НЕ МОГУ ДА МАФИОНИШЕМ С ГЛАВОМ НАДОЛЕ, ТИ ОВЧЈА ГЛАВО!

 ЗИКИ!

ПANEL 7: Mickey Mouse is running away from a man.

 ОВАЈ... ИЗВИНИТЕ, КХАН ДУ! МИСЛИО САМ ДА ЈЕ ТО ЈЕДАН ОД ВАШИХ ТРИКОВА!

ПANEL 8: Mickey Mouse is sitting at a desk, looking thoughtful.

 КОПНО!

 ШТА? ЗАР БЕЖ ХАВАЈИ?

ПANEL 9: Mickey Mouse is on a boat, looking surprised.

 О СВЕМУ ОВОМ МОРАЌУ ДА ПИШЕМ МИНИ!

ПANEL 10: Mickey Mouse is sitting at a desk, looking thoughtful.

 ДРАГА МИНИ, ХАВАЈИ СУ ДИВНИ, А УРОБЕНИЦИ... ПРИЈАТЕЉСКИ РАСПОЛОЖЕНИ...

ПANEL 11: Mickey Mouse is sitting at a desk, looking thoughtful.

ПANEL 12: Mickey Mouse is walking on a street, looking surprised.

 АУХ!... КХАН ДУ И МИШКО СУ СЕ ИСКРЦАЛИ БЕЗ ЗБОГОМ!

ПANEL 13: Mickey Mouse is walking on a street, looking surprised.

 СИГУРНО ИХ НИКАД ВИШЕ НЕЋУ ВИДЕТИ!

 ОВУДА, МОЛИМ!

ПANEL 14: Mickey Mouse is walking on a street, looking surprised.

 КХАН ДУ! МИШКО!

 АЛОХА! АЛОХА МИКИ!

 А-ТИГ!

ПANEL 15: Mickey Mouse is sitting at a desk, looking thoughtful.

ПANEL 16: Mickey Mouse is sitting at a desk, looking thoughtful.

ПANEL 17: Mickey Mouse is sitting at a desk, looking thoughtful.

ПANEL 18: Mickey Mouse is sitting at a desk, looking thoughtful.

ПANEL 19: Mickey Mouse is sitting at a desk, looking thoughtful.

ПANEL 20: Mickey Mouse is sitting at a desk, looking thoughtful.

Б.Е. ИРИ *Домна* ПЛАВЕ МАГЛЕ

(7)

А тамо, окружен високим, влагом украшеним, зградама налазио се широк трг. Ту се било следро целокупно становништво долине. Људи су стајали збијени око једног узвишења на средини трга иза кога се налазио велики брод. Десно од брода уздизала се висока, витка кула од метала, са чијег се врха могао видети сваки ку так долине. На кули се већ налазило неколико људи који су управљали чудним уређајима налик на огледала.

Кад се Аленова група приближила средишту трга, испуљени свет размакао се да јој начини пролаз. На тргу су били сви они који су се налазили у долини. И њих је, као и Алена и његове другове, довела ту непозната сила која је имала контролу над њиховим можданим центрима за кретање. На свим лицима огледали су се збуњеност и страх. Тај страх био је нарочито велик на лицима Алетхниних сународника, који су, по свој прилици, већ раније имали прилике да осете на својим леђима окружност свемоћних господара.

IV

На уздигнутој платформи седела су Дванаесторице. Дванаест људи златножуте косе на чијим се лицима огледала свирепост. Седали су на уметнички украшеним столицама и презриво гледали на испуљену гомилу. Један од њих говорио је нешто оштро Алетхниним сународницима. Кад је завршио, он руком даде знак као да их отпушта и гомила се, брзо и послушно, растури и нестала с трга.

Изнаенада, Кервуд гурну Але на лактом и лаким покретом главе показа на задњи део платформе. Тамо је стајао три наести човек и подругљиво гледао у њих.

— Рамон! — једва промуца Ален.

Један од дванаесторице диже се са столице и приђе ивици платформе, поред које је, као покорно стадо оваца, стајала Аленова група. Њего-

ве ледене сиве очи биле су као приковане за Алетху и њеног брата. Кад је проговорио, глас му је имао хладан звук метала. Алетха му је одговарала најпре са страхом, али, уколико је он постајао оштрији, њеног страха је постепено нестало. Најзад, њени одговори постали су отсечни, а у очима јој је пламтео сјај упорности и отпора.

Бледа лица Алетха се најзад обрати Алени и дрхтавим гласом исприча му свој разговор с једним од Дванаесторице. Док ју је слушао, Аленово лице постајало је све забринуте и мрачне.

— Дванаесторица су страховито љути на Алетху, а и на нас, због покушаја бекства, — преведо Ален девојчине речи Кервуду и Квету. — Ми треба да будемо њихови робови као што су то Алетхнини сународници. Алетха им је рекла да они немају никакву прав да и нас учине робовима, али Дванаесторица кажу да су они господари над свима онима који дођу у долину. Они себе, како изгледа, сматрају будућим господарима читавог света.

— Хм. Наполеоновски комплекс, — прогунђа Кервуд. — То ћемо тек видети! — Он зграби пријатеља за руку. — Погледај! Овде се налази бар педесет наоружаних људи који сигурно не желе да постану робови Дванаесторице. Додуше, они имају само мачеви и сабље, али зато нас тројица имамо револвере. Колико се мени чини, она снага која је малочас паралисала нашу вољу и кретање у овом тренутку не влада нама. Алене, ти знаш шпански и француски. Позови Французе и Шпанце на акцију, а ја ћу Енглезе. Ако будемо делали брзо, верујем да ћемо успети.

— Свајатајући и сам какве би све користи имали од брзе акције, Ален пристаде без много размислања и у неколико речи објасни Квету и оцу шта намеравају да предузму. За то време Кервуд је, пазећи да га неко не примети, стао испред Алетхе. На уговорени знак,

Ален и Кервуд извадили су своје револвере и стали да пуцају на људе који су се налазили на узвишењу, позивајући притом на три разна језика и остале да им се придруже. Намах су се стари ратници латили оружја и у сунчаној светлости заблестали су мачеви, сабље и ножеви. Као жива бујица, педесет ратника похрипли су према узвишењу.

Али, дванаесторица људи на платформи ниједним знаком нису показивали да су се уплашили. Они се чак нису ни подigli са својих столица. Ниједан није пао од куршума испалиених на њих. А кад је неколико најсмелијих бораца покушало да се испне на узвишење, дочекао их је невидљив и непробојан зид. Запрепаштени, устукнули су, а страх од необјашњивог угасио је у њиховим очима борбени сјај. Опет су се сусрели са чаролијом.

— Остави! Нема користи од тога, — рече Ален Кервуду кад је овај покушао да поново напуни револвер. — Наши мачи их не погађају јер су они заштићени неком невидљивом преградом. Они су заиста чаробници. — научни чаробници. И овај наш покушај не само да им није нанео никакву зла, већ им је донео користи, јер су показали да су јачи од нас. Најстрашније је то што више нећемо моћи да рачунамо на ичију помоћ, јер су ови сујеверни средњовековни мозгови сад потпуно убеђени да Дванаесторица поседују неку натприродну моћ. Погледај само та забезекута и уплашена брадата лица!

Кервуд га није слушао. Он процеди нешто кроз зубе, напуни и испали на Дванаесторицу још три хица. Ален је схватио његову намеру тек кад је видео како су се мени, стигавши до платформе, одбили од нешто и у луку пали на земљу.

Тада, као да је неко желео да покаже да је већ доста шале, на немоћне побуненике спустили су се зраци чије су дејство Ален и његови другови осетили приликом покушаја бекства. Као по команди неке незаспане силе, људи су стали да на једну гомилу слажу своје оружје. Кервуд је покушавао да се одупре тој немој заповести, али и његова рука послушно положи револвер на гомилу.

У том тренутку Ален погледао навише. Зраци су долазили с врха високе куле. Научници је одмах постало јасно да и заштитни зид није ништа друго него нека врста одбојних зракова и да је све то производ циновских машина са огледалима које искоришћавају сунчеву енергију.

— Да ли оне стоје у току ноћи, или су сграђене тако да прекодан прикупе довољно енергије за рад у време кад нема сунчеве светлости? — питао се Ален.

Без оружја и као плашљиво стадо оваца стајало је педесет људи из четири века и збуњено гледало у Дванаесторицу, питајући се каква их суд-

бина чека. Најзад, један висок човек тамна лица приђе ивици платформе. Био је то Рамон.

— Тај је брзо успео да им се додвори, — помисли Ален. — Он зна нешто латински и, признајем, вешто је искористио то своје знање.

Рамон одржа кратак говор, прво на шпанском, а затим на енглеском.

— Ви сте робови Дванаесторице, — рекао је он. — А они су свемоћни, као што сте већ видели. То су велики чаробници једног народа који је, сем неколико стотина особа,

ном се створило десетак људи с другим, црним бичевима у рукама. Праћена пуцањем бичева, гомила је пошла широким главном улицом. То више нису били смели конквистадори, надмени француски племићи и горди Енглези који су некад стварали моћну империју — сви су они сад били робови. Бичеви су јаче зафијукали и густо збијени редови узбавали су корак.

Кад је гомила кренула, Рамон је једним покретом руке наредио да чувари издвоје Алена и његову групу.

— Робови! — обрати им се он с мржњом. — Гледајте свог господара! Прошао је тек један дан откако си ме ти, сењор Кервуде, ударио. Платићеш ти тај ударац. Та девојка, Алетха, сматра да је ја нисам достојан. Али, и она је моја робинја као и сви остали. А сад, на посао, робови!

Погнули су главе и дубоко погружени напустили трг. Стражари, који су с бичевима у рукама ишли поред њих, повели су их главном улицом према најудаљенијем делу долине.

— Алетха је имала право кад је говорила да ћемо се у долини сусрести с великом опасностима, — мрмљао је Кервуд док су пролазили широким, златом поплочаном улицом. — Али, ко је могао и да слуги да ћемо наићи на овакве људе и машине. Да смо то знали, можда...

Ален, који је корачао дубоко замисљен, изгледа да га није чуо, јер, уместо да му одговори, он рече као да наставља започету мисао:

— Каква научна тајна! Ко је овај златокоси народ? Из кога времена потиче и како се овде нашао?

На те његове речи Кервуд само слеже раменима и хитче настави пут.

На крају долине, у подножју њеног стрмог северног зида, налазио се велики каменолом. Кад су Ален и његови другови стигли, тамо се већ налазило стотину, или можда нешто више, Алетхниних сународника. И они су били робови Дванаесторице, дотерани да раде у каменолому. Примитивне тестере, бушилице и обичне полуге, њихов једини алат, чиниле су чудан и неразумљив контраст циновским машинама у граду. Нагоњени на рад ударницама бичева, они су товарили велике камене блокове на обичне ручне двоколице, које су, преко неравног земљишта на коме није било пута, вукли до ивице града где се подизала нека велелепна грађевина.

Било је тешко радити под вредим сунцем које је палило кожу. У читавом каменолому Алетха је била једина жена.

— То је свакако казна што нас је наговорила да бекство, — огорчено прошапта Кервуд Алени кад је један од стражара наредио девојци да подигне један камени блок који је био тежак чак и за јаког мушкарца. Мада нису дуго радили, јер се ускоро смрачило, вратили су се у град посрпљени од умора. Руке су им бриделе, а сваки мишић на телу болое је као да су их тог тренутка скинули с точка за муچهње.

Као стадо оваца сагнали су их, све заједно, у једну страну зграду, где су им разделили водњикаву неукусну чорбу. После те бедне вечере, јединог оброка у току тог дана, полегали су на го под, без икаквог покривача. То је било свирепо роњство, нарочито смишљено да би што више понишло понос и сломили дух.

(Наставиће се)

ДА ЛИ ЈЕ НЕРВНИ СИСТЕМ ДАНАС ОШТОРНИЈИ НЕГО ПРЕ?

Неки француски писац казао је једном да су нервне болести обележје нашег века. На први поглед рекло би се да је он у праву.

Међутим, огледа вршени последњих година указују на нешто сасвим супротно: да је нервни систем код људи постао отпорнији него што је то био раније. По мишљењу стручњака, број нервних особа знатно се смањило за последњих тридесет година, и поред најстрашније нерве пробе којој је човечанство икад било подвргнуто — Другог светског рата. За то се, углавном, има захвалити напретку психотерапије.

Већину нервних у рату претстављају „људи који дрхте“, то јест особе неспособне да спрече дрхтање тела. Лекарни су у почетку мислили да је у питању неки мождани поремећај проузрокован експлозијом. Али, тиме се нису могли објаснити сви овакви случајеви. Догађало се да су читаве војне јединице дрхтеле без неког видљивог узрока. Ту се радило о правој „психолошкој зарази“.

Но, сваки поједини војник био је случај за себе. Један је, на пример, дрхтао само левом половином тела. Испитивањем је утврђено да му је некад раније експлодирала граната с леве стране. Да му је услед експлозије био повређен мозак, физиолошке последице осећао би се са обрнуте, тј. с десне стране. Овде се радило, значи, о случају хистеријне природе. Сећајући се раније експлозије, војник се нагонски старао да заштити своју леву страну. Излечили су га на тај начин што су му неочекивано упалили јаку шибницу с десне стране. Психолошки, страх изазван другом експлозијом поништио је узроке прве.

То значи да дрхтавица може бити или последица неког можданог обољења, и тада је она практично неизлечива, или је обичан одраз нервног стања, који се психолошким лечењем може отстранити.

Слично је и са лечењем у обичном животу. Утврђено је, на пример, да после претрпљене аутомобилске несреће шофер треба одмах да седне за волан, пре но што се у њего-

вом мозгу кристалише ужас због несреће. Тако он поновостиче поверење у себе. Претерана нега често „успава“ вољу за одржавањем и тада се опорављање продужава у неоглед. Дете које се много негује и мази свакимас је болесно. Исто је и код старијих. Зато је психотерапија шоком по правилу боља од лаганог привикавања.

Чини се да се одједном нашао у месту где је много препатио и да је ту провео неколико пријатних часова учинила је да му се поврати душевна равнотежа.

Код становништва бомбардованих градова примећена је „парализа осећаја“, која претставља супротност нервози.

Занимљив је случај једног француског партизана кога су Немци пред сам свршетак рата ухватили и одвели у концентрациони логор. Да би се одатле извукао, узимао је пре теране дозе неких лекова, које су изазивале нервну кризу, те је могао да симулира и падалицу. Чим је дошао у болницу, побегао је. Али, остала му је успомена на хватање, концентрациони логор и бекство, које је могло бити и неуспешно. Код њега су се убрзо почели јављати знаци нервозе, која је постајала све јача. Сви покушаји лечења остали су безуспешни. Дошло је и ослобођење, али му ни оно није донело олакшање.

Тада је његовој жени пала на ум добра мисао. Једног дана предложила му је да се прошеташу аутомобилом. За доручком налила му је у кафу неког успављујућег средства, тако да је он чврсто заспао чим се нашао у колима. Кад се после неколико часова пробудио, видео је да је запречањен да се налази у месту где је за време рата био логор. Жена га је тада одвела у хотел и ту су, слушајући музику, провели пријатно вече. Кад су се вратили кући, његовог страха било је нестало.

Ту необичну појаву први је описао Немац Белу, крајем прошлог века. Он је неколико година провео у Јапану и нашао се у Токију 1894, баш за време великог земљотреса. Иако се око њега све рушило, он је код себе приметно потпуно отсуство страха, па чак и најмањег узбуђења. Мирно и стаљено гледао је шта се догађа, као да посматра неки научни опит. Сличне појаве примећене су и за време великих бомбардовања Лондона у току последњег рата. Уколико би и долазило до узбуђености, она се јављала обично тек доцније и није дуго трајала. Примећено је такође да нервни поремећаји долазе много чешће преко чула слуха, него преко чула вида. Главни су много лакше подносили бомбардовање него сплели.

БРАДА и њено ношење кроз историју

Данас мало где у свету влада обичај ношења браде. Она је већини људи постала терет, о коме се свакодневно брину да га уклоне. Но, није увек било тако. Некад је брада била јако цењена.

Стари Грци почели су да носе браде од Александра Великог (4 век пре наше ере). Свако јутро они су браду мазали мирисавим уљем. То су чинили и кад иду у посету. Забележено је да је и велики песник старе Грчке Анакреон (560—478 пре наше ере) мазео браду и у дубокој старости. Стари Римљани такође су носили браду. Војсковођа Сипион Африканац (3 век пре наше ере), познат по својој победи над Ханибалом, заведе је обичај свакодневног бријања браде. Међутим, цар Хадријан опет је заведе браду и његови наследници остали су „верни бради“ све до цара Константина (4 век после наше ере). Исто тако, сви византиски цареви до пада Цариграда носили су браду.

Код источних народа брада је била јако цењена, па су се људи заклањали својом или туђом брадом. И данас старији Турци кад жели нешто свечано да потврди закључе се брадом. Код Јевреја и Турака сматрано је за највећу срамоту повући неког за браду или му је отсечи. Турци су смрћу кажњавали хришћанина који би плувао у браду неког од „правоверних“. У време прогона Јевреја, кад би неком од њих брада излазила отсечена, он не би излазио из куће све док му она не би поново порасла. Они су је, као и неки други источни народи, отсечали у знак жалости.

Познато је да су властела и други људи у нашој прошлости носили браду, а то се види и на фрескама по манастирима. Браду су носили и хајдучи, а поред ње и дуге бркове, као знак мушког достојанства и храбрости. Они су бркове мазали воштаном помадом да би били чвршћи. У једном чланку објављеном у Летопису Матице српске из 1831 године каже се: „Да је брада украшеније мушкога пола сваки ће нам, који зна шта је естетика, допустити, ко је источног младића са мужев-

ственом брадом, или источног старца или старог грчког, руског или српског свештеника, или старе грчке статуе са брадом видео“. Но, било је и друштва која су се браду одрекла, па се у једној песми вели да младић с брадом личи на медведа.

Како је новац трчао

Новац не расте на дрвећу, — вели народна изрека заједничка многим народима. Тиме хоће да се каже да се до новца обично не долази лако. Но, има земаља у којима се новац заиста „бере“ с дрвета. У неким покрајинама Кине, као и на Малајским Острвима, бакарни и калајни новац није округао, већ је ископан у облику малог дрвета, на коме има чак и лишћа. И кад кроз село прође путујући трговац са својим покретним дућаном пуних шарених тканина и разних ситница, кинеске и малајске домаћице плаћају му на тај начин што „узберу“ неколико металних листића или откину читаву гранчицу заједно с лишћем. Понекад, ако су купиле више ствари, приморане су да одлеме највеће и најдебље гране, или да даду и цело дрво.

Данас се за новац каже да тече, да је у оптицају. А некад, веома давно, новац је трчао. То је било у време кад су волови и овце претстављали главно средство плаћања. Уместо да носи пуне цепове новца, купац је ишао поред пута док је његов „новац“ слободно трчао друмом. „Новац на четири ноге“ био је дуго у употреби чак и код старих Грка и Римљана. Кад су Римљани почели да кују први метални новац, дали су му име „лекунија“. Тај назив потекло је од латинске речи „лекус“, што значи стока, марва. Богатство једног човека из тих времена ценило се према броју стоке — „пер капита“ (према главама), како су говорили стари Римљани. Од тог израза постала је дошнице реч капитал.

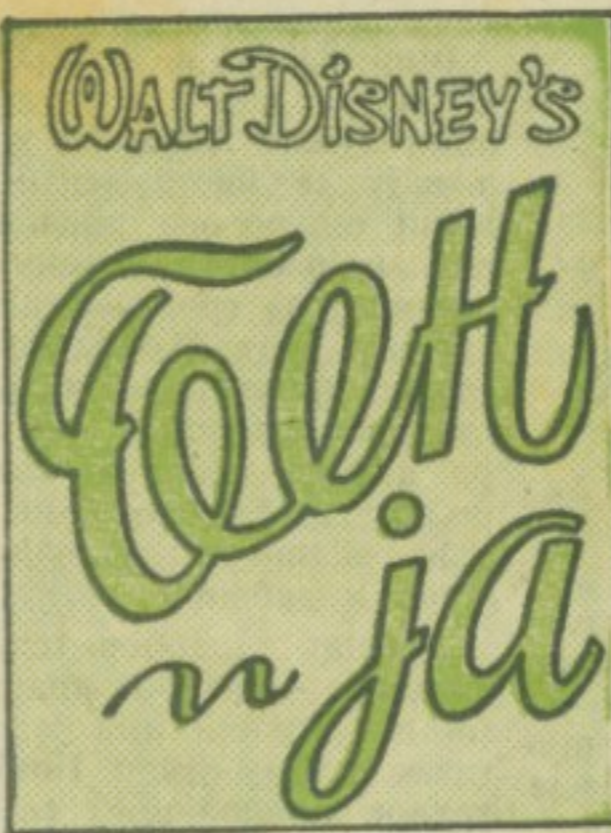
Први метални новац појавио се у Либији, у Малој Азији, око 700 године пре наше ере. Али, мада је био веома практичан, он је добио ширу примену тек кад је Александар Велики са својом војском заузео Малу Азију. Но, и поред тога, у многим земљама и даље су као новац служили разни предмети, стока или намирнице. Тако су, на пример, Цезарови легионари на име једног дела своје плате примали одређену количину соли. Отуда у романским језицима (као и у енглеском, који је био под јаким утицајем француског) речи које означавају плату имају у свом корену латинску реч „сал“ — со.

У неким областима Конга урођеници „лове новац“. Јер, њихове „крупне новчанице“ су слоновски репови, а ситница — длаке из слоновог репа. Да би дошли до новца, они натерају слона у неки узан пролаз у коме он не може да се окрене и онда му отсеку реп. За један реп може се, на пример, купити роб. Педесет длака из слоновог репа довољне су да се набави кошуља.

Реп од зебре претставља новчану јединицу међу црначким племенима у Португалској Западној Африци, а реп жирафе међу племенима Источне Африке. „Потера за златом“, тј. за жирафиним реповима, толико је велика да постоји бојазан да ће у источној Африци жирафа потпуно нестати.

На Јапу, острву из групе Каролинских Острва, некад су као новац служили велики округли каменни блокови, тешки педесет килограма. Сваки такав „новчић“ био је пробушен у средини, да би се кроз њега могла провући дрвена или метална палица која је служила да се новац лакше носи. За један комад таквог новца могло се добити 10.000 косовских ораха или један урођенички чмац дуг шест метара.

Накит израђен од љуштура шкољки и разних животињских костију дуго је служио у Америци уместо новца. Године 1637 издата је у држави Масачусетс наредба по којој се један „вампум“, појас украшен љуштурама скуповених шкољки, има сматрати као новац чија је вредност шест пенија. Током читавог 17 века у Америци су животињска крзна била једно од главних средстава плаћања. Крзно од добра претстављало је „најздравију валуту“. Тако се једна добра пушка могла купити за гомилу добрих крзана високу колико усправљена пушка. У то време у државици Тенесију чиновници су плаћани крзним. Годишња плата гувернера, а то је била највећа плата у целој држави, износила је сто јеленских кожа.

ДОГОДИЛО СЕ ТО У ФИЛАДЕЛФИЈИ, УЗИМУ 1745... ЈЕДАН ХРАБРИ МАЛИ МИШ ПО ИМЕНУ ГРИЦКО ПОШАО ЈЕ У СВЕТ ДА ТРАЖИ СРЕЋУ. ОН ЈЕ БИО... НО БОЛЈЕ ДА НАМ ОН САМ СВЕ ИСПРИЧА

РОДИО САМ СЕ У ЈЕДНОЈ РУПИ СТАРЕ ЦРКВЕ У КРИВОМ СОКАКУ. У ПОРОДИЦИ НАС ЈЕ БИЛО 26. БИЛИ СМО ВЕОМА СИРОМАШНИ... СИРОМАШНИ КАО ПРАВИ ЦРКВЕНИ МИШЕВИ...

...НАПУСТИО САМ СВОЈ ДОМ ДА БИХ ПОТРАЖИО СРЕЋУ И НЕКАКО ПОМОГАО РОДИТЕЉИМА... САД СУ БАР ИМАЛИ ДА ХРАНЕ ЈЕДНА УСТА МАЊЕ...

ВРЕМЕНА СУ БИЛА ТЕШКА. А ПОСЛА НИГДЕ... НАРОЦИТО ЗА ЈЕДНОГ МИША! ПРЕДВЕЧЕ ЈЕ ВЕЧ ПОЧЕЛО ДА МЕ ОБУЗИМА ОЧАЈАЊЕ...

МОЈА ПОСЛЕДЊА НАДА БИО ЈЕ ЈЕДАН ТРОШНИ ДУЃАН НА КРАЈУ ГРАДА. МОЖДА ЋУ ТУ, ПОМИСЛИХ, НАћи УТОЧИШТЕ БАР ЗА ЈЕДНУ НОћ...

...ПРОВУКОХ СЕ КРОЗ ПУКОТИНУ У ЗИДУ... И ЕВО КОГА УГЛЕДАХ...

... БАШ КАД СЕ УЗВЕРАХ НА СТО ДА СЕ ПРЕТСТАВИМ, Г ФРАНКЛИН КИХНУ...

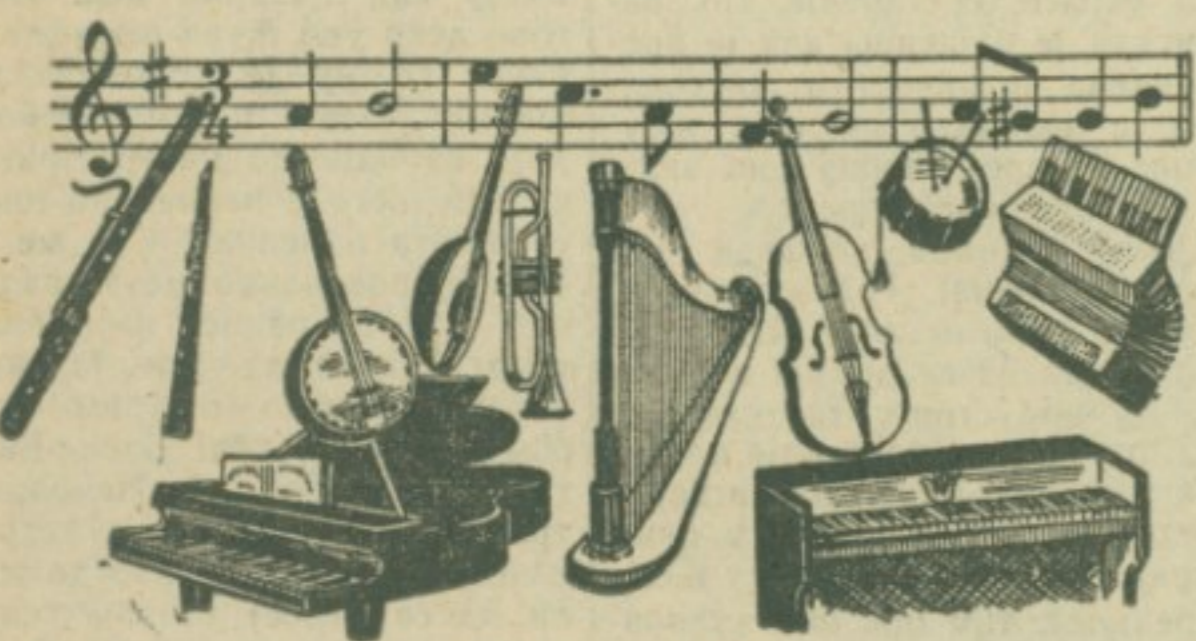

ОХ! ТО СУ МИ ПОСЛЕДЊЕ!

... ЈА ЈУРНУХ ДА СПАСЕМ НАОЧАРЕ, ЗГРАБИХ ЗА ДРШКУ... АЛИ СТАКЛА ИСПАДОШЕ ИЗ РАМА... НАСТАВИТЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Музика и музички инструменти

Луди воле песму и музику, а волели су их и они који су живели у праданим временима, налазећи у њима израза свом расположењу. Истина, музички инструменти били су тада врло примитивни. То су били глинени прапорици, свирале од кости, итд. Слични инструменти, али нешто развијенији, налазе се и данас код неких примитивних народа. Дошници, културнији народи посветили су више пажње и музици и песни. Код старих Грка музика је обухватала све оне уметности које су утицале на образова-

доба генералног баса (соло певање уз инструменталну пратњу), ново доба — одбацивање генералног баса и појачавање емоционалне стране у музици. Тада се развија инструментална музика, песма и опера. То доба почиње од 1750 па надаље. Најновије доба почиње почетком 20 века, а ослања се на музички натурализам из последњих година 19 века. Музика као тонска уметност делује на дух човека помоћу ритма, мелодије, хармоније, динамике, темпа, оркестарских тонских комбинација итд. Она се дели на: 1) вокалну; 2) инструменталну; 3) црквену; 4) световну; 5) камерну и 6) вокално-инструменталну. Музички инструменти деле се на: 1) дувачке (дрвене и лимене); 2) гудачке (са жицама) и 3) удараљке. Дувачки инструменти могу бити дрвени, у које спадају: пиколо, флаута, обоа, кларинет, енглески рог, бас-кларинет, фагот и контра-фагот; и лимени: рог, труба, корнет, позауне, саксофон и труба. Гудачки инструменти су: харфа, виолина, виола, виолончело, контрабас и клавир. Удараљке су: разне врсте добоша, трианол, санови, тамтам, кастањети, затим музички инструменти који дају одређену тонску висину, а у њих спадају: пауке, звона, гlockenspiel, целеста, тубафон и ксилофон.

ЈОШ ЈЕДАН „ЖИВИ РАДАР“

Доскора је гвачаро, птица која живи у неким областима Јужне Америке, била позната само по свом необично укусају меса. Међутим, недавно је зоолог Доналд Грифин открио да, слично слепом мишу, птица гвачаро одређује правац свог лета и избегава евентуалне препреке по одјецима нарочитих звукова које испушта. Неколико опита извршених на универзитету у Харварду доказали су његово тврђење. Наиме, ако се овој птици уши залепе воском, па се затим пусти у мрачну просторију

Крици које испушта птица гвачаро чујни су и за наше уво, док се крици по којима се слепи миш управља у лету налазе изван наше чујне границе.

ЗБОГ ЧЕГА ЈЕ ПОЗНАТО АВЕРНСКО ЈЕЗЕРО?

Аверско Језеро налази се у близини Куме, у Кампанији (Италија). Оно је познато по својим кужним испарењима која су убијала птице што су над њим летеле. Због тога су стари народи веровали да се у његовој близини налази улаз у подземни свет. Оно се назива краће Авернус, што у фигуративном, песничком језику значи: доњи, подземни свет.

БАТУТА

Реч батута у музици означава ударац за такт, а у мачевању јак ударац дуж противниковог мача. Циљ тога удараца јесте да се противников мач избаци из нападне линије и да се направи место за извршење удараца на противника. Осим тога, реч батута означава и скок при коме коњ само мало додирује земљу копитама, а затим салтомортале направљен преко коња.

Ка су биле валкире?

У нордској митологији и песничтву помињу се валкире, а то су биле божанске девице, виле, богиње битака и суваје бораца, које одлучују који ће јунаци у борби погинути. Валкире су, као веснице, биле у служби бога Одина и по његовој заповести омогућавале су победу, а затим му доводиле оне који су храбро погинули. У Валхали (име раја у нордској митологији у

који долазе погинули ратници) валкире дворе и служе божанским кићем све оне који буду у Валхалу примљени.

ТЕЛЕГРАФИ И ТЕЛЕФОНИ У ДИВНИМ

Залазећи у неистопитне крајеве у које пога белог човека никад раније није ступила, многи истраживачи били су изненађени што их становништво сусреће без чуђења, а често и са већ припремљеним становима и довољном количином хране за све њих. На питање како су дознали да се експедиција приближава и да ће

баш тога дана стићи у њихово насеље, доморочи су обично одговарали: „Казали су нам, знали смо, чули смо“. Било је очигледно да они не желе да даду тачан одговор. На фармама за гајење оваца у ненасељеним крајевима Аустралије често се догађа да сви доморочи запослени на њима нестану преконоћ, да би се после неколико дана вратили као да се ништа није догодило. Једини одговор који би фармери успели да добију од њих гласио је: „Наше племе позвало нас је да одемо до својих кућа, и то под претњом смртне казне“. Фармери

су тешко могли да поверују у истинитост тог објашњења, јер су знали да тих дана на њихове усамљене фарме није дошао нико ко би могао да донесе такву поруку. Па ипак, људи нису лагали.

За време Другог светског рата срушио се над Новом Гвинејом један амерички војни авион. Маргарет Хестингс, једини преживели члан посаде, нашла се сасвим сама у једној долини. Док је размишљала на коју би се страну упутила, изненада су се зачули „неки чудни, непрекидни звуци, слични завијању читавог чопора паса. Звуци су настајали све јачи и све ближе. Изненада, са свих страна стали су да пристижу доморочи“. Тек касније схватила је Маргарет Хестингс да је „завијање паса“ уствари било обавештење околним становницима да се авион срушио и позив да се искупе на месту несреће. Становници пустиња, дунгли и прерија, с врло ретким изузетцима, имају нарочити систем саопштавања вести на даљину. Њихови „бежични телеграфи и телефони“ могу понекад да буду чак и бољи и успешнији од сличних тековина савремене науке. „Јер, — каже један истраживач, — доморочи се не морају бојати да ће рад њиховог „телеграфа“ омести каква квар у електричним инсталацијама, магнетске струје, удар грома или каква друга непогода“.

Има више начина помоћу којих се становници дивљина споразумевају, али они се, углавном, могу поделити на три групе: саопштавање вести нарочитим крицима, помоћу фрула, бубњева и сличних инструмената и оптички начин, тј. помоћу ватре, дима или прашице.

Истраживач Вановберг, који је више година провео на Северном Лузону, описао је четири врсте крикова помоћу којих се, с малим изменама, могу саопштити најразличитије поруке. Тако, например, оштар крик, дуг, веома продоран и без промене тона значи: „Где си?“ Њега обично употребљавају ловци кад се за време лова сунуше удаље један од другог. Индијанци из племена Ирокеза и Хјурона такође су се некад споразумевали крицима. Код њих је нарочито био познат „скап-крик“, којим су јављали колико су непријатеља убили у борби и с каквим се пленом враћају својим кућама.

На сличан начин индијски сељаци упозоравају једни друге да се у околним појавила дивља звер и да треба затворити стоку у стаје и торове. Стојећи на каквом узвишеном месту, некој високој стени или крову највише куће у селу, викач најпре понавља један исти крик, неку врсту „телефонског позива“, да би привукао пажњу становника суседних села. Тек кад му из њих одговоре, он саопштава главну поруку. Тако се вест шири из села у село и за веома кратко време читава околна обавештена је о опасности.

Али, људски глас, ма колико био јак, не може да допре далеко. Због тога се за одашњање вести на веће даљине урођеници служе разним инструментима. У источном Судану, Камеруну и у земљи

Банту-Прнаца као „телефони“ служе нарочите фруле, а на Адмиралским и Каролинским Острвима, као и међу доморочима Јужне Америке, употребљавају се инструменти начињени од рогова дивљачи. Ипак, најраспрострањенији инструмент за споразумевање на даљину јесте бубањ, којим се служе примитивни народи на свим континентима. То уствари и није прави бубањ, већ шупље стабло по коме се удара палицама различите дужине и дебљине.

Дрвени „добош-телеграф“ затворен је на оба краја и само по дужини има један дугачак и узан отвор. Помоћу оваквог добоса могу се послати најразличитије поруке: од ратничког позива или позива на заједничку гозбу, до најситнијих „породичних вести“. Велики добос, који служи читавом насељу, обично се налази на тргу у средњим селима и помоћу њега шаљу се весте важне за целу заједницу.

У неким насељима Централне Африке, као и на Новој Гвинеји, поред заједничког, великог добоса, готово свака кућа има и свој „домаћи телефон“. Сваки такав домаћин има и свој „број телефона“ — нарочити знак којим почиње „разговоре“, да би онај који прима поруку могао да зна ко је „на другој страни жице“.

Оптички систем слања вести још је раширенији од звучног. Кад, например, један Индијанац опази стадо буфала, он ће се испети на највише и највидљивије место у околини, дићи ће изнад главе свој огртач, а затим ће га лагано спустити. За тили час читава околна биће обавештена да је у изгледу добар лов.

На сличан начин шаљу се весте помоћу дима. Комадом ткањине или лиснатом граном маше се изнад ватре, тако да се диму даје одређен правац и облик. Ако онај који жели да нешто јави нема при руци

огртач или не може да чека да се ватра распаљи, онда он у одређеним временским размацима баца увис прегршти песка или прашице.

Еским и нека афричка племена имају праве, мада веома примитивне, телефоне. То су празне тикве или дрвени рамови преко којих је затегнута животинска кожа. Кад се говори поред самог таквог „телефона“, затегнута кожа одбија и појачава глас, тако да се он може надалеко чути.

Мада нзм „телефони“ и „телеграфи“ становника пустиња и дунгли могу изгледати чудни и примитивни, ми се, и поред развијене технике, и данас често служимо сличним средствима. Јер, светлеће ракете које испуштају брод у опасности, светлосни сигнали на железничким пругама, па чак и Морзеови знаци, само су нешто савршенији „срчаници“ ватре, димних и светлосних сигнала и бубњева којима се служе урођеници.

Бос је нашао свој дом

У марту месецу прошле године једна француска антарктичка експедиција обрадила се Европи с необичном и готово оцајничком молбом. Трогодишњи боравак на Антарктику ближио се крају и чланови експедиције нису знали шта да учине са својим двадесет и једним запрежним псом. Нису их могли оставити, јер на пустој Аделијиној Земљи није било никога ко би се о њима старао. С друге стране, чланова експедиције било је мало, па нису могли поделити псе између себе. А да побију своје верне трогодишње пријатеље и помагаче — на то нису ни помишљали. Због тога су преко радија тражили људе који би пристали да узму псе код себе. Но, узалуд су чекали одговор на своју молбу. Нико се није јавио. Па ипак ту се чланови експедиције укрцали на брод заједно с псима и кренули за Француску.

Тамо их је чекало изненађење. Један париски дигст био је објавио њихову молбу, пропративши је низом чланака о животу и раду експедиције. Успех је био огroman: две хиљаде људи изразило је жељу да узме по једног од паса-поларних повратника. Кад су истраживачи приспели у Марсеј, на пристаништу их је че-

кала нарочита комисија састављена од ветеринара и поларних стручњака, која је имала да прегледа псе, да би одредила какви им климатски услови најбоље одговарају и

да према томе изврши расподелу.

Тако је Бос, пас предводник, приспео у Шеневијер на Марни. Он сада има петнаест година. Робер Помје, један од чланова експедиције, видео га је први пут 1948 године у Данској, у коју је био допутовао да би за своју експедицију преузео псе послане с Гренланда. Тога дана почело

је међу њима пријатељство, које ће се доцније, у суровим поларним условима, још више учврстити.

Експедиција је имала 35 паса подељених у пет запрега. Мада је свака запрега имала свог пса-предводника, Бос је био „врховни старешина“, коме су се сви остали покоравали. Бос је увек био први готов с јелом, први се дизаво кад је, после кратког одмора, требало кренути даље, он је

Sic vos non vobis...

Ове латинске речи у преводу гласе: „Тако ви, али не за себе...“, и често се употребљавају кад хоће да се каже да је неко урадио нешто од чега није имао користи он сам, већ неко други; да се један трудио, а други побрао плодове. Оне потичу од великог римског песника Вергилија и постанак им је веома занимљив. Иако познат и цењен, Вергилије је остао скроман и поучљив. Није волео да се истиче, па је, кад би га когод на улици препознао и скренуо на њега пажњу пролазника, брзо улазио у прву кућу да би се склоњено од радозналих догледа. Доста стихова објавио је не потписујући их, па се чак није љутио ако би их други присвојили, што се често догађало. Но, једном га је ипак наљутила дрскост једног таквог назвио песника, па су тако и настали стихови „Sic vos non vobis...“

„Августу су се свједели стихови, па се распитивао за писца, али се овај није јављао. Тада цар објави да ће дати награду ономе који је стихове написао. На то се јави неки Батил, мало познат стихотворац, и добије обећану награду и похвалу.“

Када је Вергилије за то сазнао, он на истој капији, такође кришом, написао четири пута, један испод другог, непотпуни стих: „Sic vos non vobis...“. Заинтересован, Август је тражио да се стихови допуни. Нико то није умео да учини, те их после неког времена допуни сам Вергилије, тако да они у целости гласе:

Ја сам написао стихове, а други је однео славу. Тако ви, али не за себе, овце, носите вуну. Тако ви, али не за себе, птице, свијате гнезда. Тако ви, али не за себе, пчеле, окупљате мед. Тако ви, али не за себе, волови, вучете плуг.

До тога је дошло на следећи начин. Император Август заповио је једном за народ велику претставу у цркви. Овакве приредбе Римљани су многи волели и оне су у знатној мери доприносиле популарности онога који их је приређивао, те су стога служиле као нека врста политичке агитације. Но, у току целе ноћи учини претстава падала је киша, па су сви веровали да ће приредба бити одложена. Међутим, ујутру се небо изненада разведрило и приредба је била одржана.

Тим поводом Вергилије напише на вратима царског двора стихове који у преводу гласе: „Шеду ноћ је падала киша, а ујутру смо ипак гледали претставе; то је Јупитер поделио власт са цезаром, па један влада ноћу а други да-

Сада је, наравно, одмах постало јасно на кога се односе горњи стихови, те се Батил, посрамљен, изгубио из града.

Баригуда

Иредели северноисточне Бразилије нимало не личе на остале делове ове земље. Они су познати по великим сушама и њиховим тешким последицама, као и по оскудној вегетацији и пустим крајевима званом сертао. У тој негостољубивој области истиче се својом импозантношћу дрво баригуда. Баригуда има стабло у облику бурега, па је због тога тако и названа, јер ова реч на португалском језику значи дрво-буре. За време кишне сезоне, у стаблу овог дрвета скупља се влага, која му омогућује да доцније издржи сушу. Баригуда расте и развија се као симбол отпора времену и негостољубивој средини. Сушина сезона у сертау потсећа на јесен северних крајева. Лишће опада, све оголи и

читав крај претвара се у пустињу. Тада се кроз оголеде границе шибља могу видети карактеристична стабла баригуде, са крунама пуним златножутних плодова, који личе на украсе од хартије. Но, баригуда је најлепша кад је прикривена ружичастим цветонима, а зеленило околних жбунова за време кишне још више улепшава овај предео.

Баригуда нема никакв привредни значај. Њено дрво је слабо, меко и лако. Од њега би могла да се добија целулоза за индустрију хартије, али та привредна грана није позната у сертау. Баригуда би вероватно одавно ишчезла у овим крајевима да се зна за ту њену вредност, тим пре што становници нису тако велики љубитељи природе да би је чували само због њеног лепог изгледа.

блео док су остали пси, преморени од пута и терета, спавади. Веома често захваљујући само његовом примеру, и остали пси успевали су да издрже путовање и за време најстрашнијих снежних бура. Једном, кад се експедиција нашла у тешким приликама и кад је глад довела псе готово до беснића, Бос је успео да заштити тек окољену штањад коју су остали пси хтели да растргну да би утолили глад. Три године је Бос, „краљ Антарктика“ како су га назвали, био највернији пријатељ француских истраживача.

Годину дана после расанка у Марсеју, отишао је Помје да посети Боса у његовом новом, мирном дому у Шеневијеру.

„Његово крзно сада је светлије, — причао је Помје после те посете, — али он још има онај оштар мирис каква имају сви поларни пси. Његово лево уво и сад вис клепава. То му је усмена на један „часни псећи двобој“ који се одиграо на Антарктику. Ни његове верне очи нису се ништа измениле. Кад ме је спазно, поздравно ме је ралоисно, али та радост није била претерана. Тада сам ја, као некад, повикао оштрим гласом: „Пажња, пси! Блек, Балто, Хелен, Ник...“ Неколико тренутака гледао ме је затрепашено, а тада је, као да жели да се отресе старих успомена, потрчао својом новој господарици и зарео главу у њене скуте. Бос је нашао свој дом“.

КРОЗ НАШУ ЗЕМЉУ И ЊЕНУ ПРОШЛОСТ

ПРВИ ДОГОВОР И ЗАКЛЕТВА У ОРАШЦУ

У Орашцу, у кући Стевана Томића који је женио сина, слегао се био сјан народ 8 новембра (по старом) 1803 године. Било је ту и оних који су се већ од раније договарали да дигну устанак. Један од учесника, Петар Јокић, прича да се одмах после ручка прота Атанасије из Буковика упутно кроз шљивар и кренуо лагану у једну јаружуцу. То исто учинили су и други који су докле седели за софром. Карађорђе је све то мотрио, па је и он за Јокићем кренуо.

На том састанку прота је говорио да је стање тако тешко да „земља стене, а небо плаче и време је да се устане на оружје“. Присутни су му одобрили, а затим је прота устао и поново рекао: „Браћо, закуните се да ово нећете ником одати, а пре марта не може се почети. Кад зене март, ми ћемо жене и децу у збегове, а ми пушке по средини, па на Турке. Сад сви говорите за многе!

Ко издао, издао га тело; пожелео поћи, али не могао! У кући му се не јавља ло ни старо ни младо! Од руке му се све окаменило; у тору му овце не блејале; у обору краве не рикале, дабогда се у сивњи камен претворно, да се други на њега угледају. Не био срећан ни дуговечан, нити лица божијег икад видео.“ После тога сви су се договорили да до марта прикупе што више поузданих

људи и да се чувају сумњивих, а затим су један по један изишли из јаружнице, па се поново почели веселити на свадби.

Прота Атанасије из Букова знао је турске и грчке, па му је то много помогло да више него други сазна шта Турци смеђају. Кад је у другој половини јануара 1804 године букнуо Први српски устанак, прота Атанасије, опет у Орашцу, закleo је прве устанике на осветнички рат за ослобођење отаџбине.

ПОЗНИЦА

Вођка која рано стасавана назива се ранка, на пример шљива ранка. Али, народ назива позницом, пожњакком или пожњаккињом ону вођку која касно зри. Тај назив може се и сад по негде чути.

ЗАНАТЛИЈЕ У СРБИЈИ ПРЕ 70 ГОДИНА

Средишта занатске радности у Србији пре седамдесет и нешто више година углавном су била по варошима, а врло мало по селима. Било је више врста заната. Овде ћемо побројати само неке, као и број занатлија. Тако је по попису од 1884 године у Србији било: ковача 1862, бравара 146, лимара 67, поткивача 343, казанџија 150, ножара 76, клинчара

23, сапунџија (мумџија) 203, воскара 76, бојџија 319, столара 422, колара 786, качара 624, асуреџија 94, пушкар 147, сајџија 49, ткача 117, мутавџија 210.

ОДЕЛО КРАЈИШНИКА

Униформе крајишника из карловачког генералата у 18 веку, затим хрватских пандура, varaјдинских пан

дура, војника из Славоније и граничара пешака биле су врло шарене. Тако је војник из Славоније из 1742 године носио жуту капу с ружичастим перјем и са заденутом хрстовом граничицом. Имао је зелену доламу, првену блузу оперва жену црним крзном, а од појаса и сребрним ширитима. Чакшире су му биле бледоружичасте, чарапе зелене, а чизме светложуте. С леве стране носио му је жут „сабрташ“, који су обично носили хусари.

Крајишници карловачког генералата имали су нешто друкчије одело. Неки су били огрнути тамноплавом кабаницом, имали су бео гуњ који им је допирао до колена, а испод њега зелен грудњак оперважен жутим дугмадима и црвени појас са жутим, косим пругама. Носили су мркоцрвене чакшире, беле чарапе и опанке. Други су, опет, имали мрку кабаницу и бео грудњак опточен жутим гајтаном, са жутим дугмадима. Појас им је био плаве боје са жутим пругама. Чакшире су у горњем делу биле

жуте, а ногавице плаве. Чарапе и опанци били су бели.

Оружје које су крајишници носили састојало се из: ханџара, сабаља аџемкиња, пушака кременјача разног типа, кубура кременјача, кубура колашница и томе слично.

ПРЕСАД

Пресадом или пресађеницом назива се она вођка која је наврнута или је одлучено да се наврне, а која се преноси и засађује на стално место. То је народни назив од старине, па му има трага и у писаним споменцима, као што је случај и у једном запису из 1735 године.

ИНѢИРКА

ИнѢирком се назива у ужичком крају једна врста крушке. Име је добила од турске речи иѢици, што значи бисер.

ЈЕСЕНКА

Шљиву која ујесен доспева, а која се сада најчешће назива маџарком и пожегачом, раније је народ називао јесенком.

ЏЕМУРЛИКА

У ужичком крају расте јабука која стасавана ујесен и држи се дуго преко зиме. Споља је црвена и прошарана белином. Јако мирише, месо јој је жућкасто, слатко и меко. Она се назива џемурликом. Не зна се тачно како је име добила. Ако га је добила од турске речи џамур, што значи блато, онда га је добила због изванредне мекоте њеног меса и требало би је називати џамурлика, а не џемурлика, како је народ назива. Ако је име добила од арапске речи џемиле што значи лепо, онда га је добила због свог лепог изгледа.

СИБАРА, БУСАЧА, ДУБИРОГ И КУЛАЧА

Сибара, бусача, дубирос и кулача су најпримитивније куће које су се у ранија времена подизале. Оста-

ци њихови могу се још наћи у забитим планинским пределима.

Кућа сибара подиже се на овај начин. Најпре би се направио круг који има пречник око два метра, а затим би се по линији круга поболе облице или сибе, чији би се врхови нагнули један према другоме, али тако да се не саставе. Овако сграђена кућа имала је облик купе. Отвор на врху служио је као ошак. Пошто би се облице или сибе наслагале, на њих се стављао лишњак или слама, а потом опет један ред облица. Врата на тој кући била су врло ниска. У сибари се налазило огњиште, а под је био од земље. У неким крајевима овакву кућу називали су и кулачом, шљом, кривуљом итд.

Сибарама су биле сличне куће бусаче, код којих облице нису покриване лишњаком или сламом, него се на њих стављало бусење земље са травом онако

како је исечено из земље. Овим кућама били су слични дубироси или савардаци.

СТАЊЕ ПОСЛУГЕ У ДУБРОВНИКУ У XIV ВЕКУ

Стање послуге у Дубровнику у Средњем веку није било лако, иако су послодавци и послуга склапали уговор у коме је била тачно назначена плата и дужности једне и друге стране.

Али, и поред тога, газде и послуга нису се слагали. Нарочито је била незадо-

вољна послуга, па је често бежала пре него што би уговор истекао. Чим би слуга или служавка побегли, послодавац је пријављивао случај властима, а ове су наређивале телалу да то објави народу. Биле су предвиђене и казне за све оне који су прикривали одбеглог слугу и нису га пријавили. Од почетка 1344 до средине 1347, тј. за три и по године, позната су 33 случаја бежања послуге. Овде ћемо навести неколико примера.

У једној белешци од 7 јануара 1344 године каже се: „По наредби господина кнеза општински телал Лаврентије објавио је на уобичајеним местима да се ни једна особа, домаћа или страна, не усуди ма на који начин примити у своју кућу или другде, нити спровести морем или сувим слугу жавку Џиве Сараковића, која је одбегла од њега пре свршеног рока своје службе. Ко год би знао где се она налази, мора то пријавити господину кнезу, јер ће бити кажњен казном, коју одреди господин кнез.“

Сутрадан, 8 јануара, општински телал Адегрин објавио је да је побегла служавка обућара Милослава, а 17 јануара објавио је телал Благоје да је побегла слуга обућара Стипоја. Почетком фебруара побегла је Милина, служавка Вука Замарића, а 13 априла Гојна Добројевићева, која је била на служби код кнеза Ђорђа де Геденецо.

Ово неколико случајева јасно говори каква је била положај послуге у Дубровнику у Средњем веку.

КОЊСКО МЕСО НА ТРПЕЗИ ПЕЊИНСКИХ ЉУДИ

У долини Дордоњине притоке Везера, у јужном делу средишње Француске, недавно је откривено преисториско насеље за које се сматра да је подигнуто пре 25.000 година. Холем Мовијус, професор антропологије на универзитету у Харварду, који је поред осталих стручњака проучавао ово старо насеље, дошао је до веома занимљивих открића о начину исхране преисториских људи. Према многобројним остацима животињских костију у самом насељу и у његовој близини, Мовијус је закључио да је коњско месо било једна од најважнијих животињских намирница преисториских људи. Међутим, ископавања у горњим слојевима насеља, који су стари „свега“ 18.000 година, показују да је већ у 16 миленијуму пре наше ере коњско месо било „скинуто с јеловника“ преисториских људи и замењено месом ирваса.

НЕ ПЕВАЈТЕ! НЕ ЗВИЖДИТЕ!

ОПОМЕНА ДЕЦИ У ИНДИЈИ

Не вичите толико! Не дижите галаму! — опомињу обично мајке децу кад она, занета игром, постану претерано бучна. — Не певајте! Не звиждите! — опомињу мајке у Индији своје раздрагане малишане. Опомена је чудна, али је и оправдана. Мајке се боје да деце певање или звиждање не примама неку од опасних змија-отровница, којих у Индији има веома много.

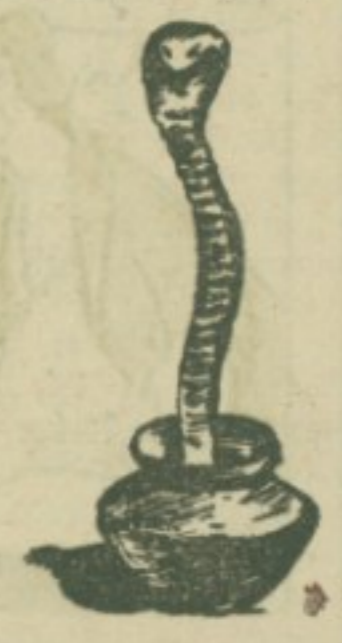
Неки зоолози тврде да је ова бојазан потпуно неоснована, јер, по њиховом мишљењу, чуло слуха код змија није нарочито осетљиво. Други иду још даље и заступају мишљење да су змије потпуно глуве и да су укротитељи змија — на сликама и цртежима увек претстављени са фрулом или неким сличним инструментом у устима — обични преваранти.

А како су ипак принуђени да на неки начин објасне због чега змије мирно стоје пред укротитељем и само се горњим делом тела лагану њишу лево и десно, они тврде да се змије могу „зачарати“ нарочитим ритмичким покретима читавог тела, главе или руку.

Међутим, недавно је др Девид Махт, фармаколог-истраживач и један од највећих стручњака за примену змијског отрова у медицини, објавио чланак у коме тврди да змије не само чују, већ су и веома осетљиве на извесне звуке. Др Махт пише да је у току свог вишегодишњег рада с кобрама и њиховим отровом имао прилике да упозна многе лекаре из разних индискних покрајина. Сви су му они потврдили да су змије, а нарочито кобре, осетљиве на пријатне тонове и звуке разних фрула. Он се притом не упшта у спор који је настао између неких зоолога око тога да ли змије чују ушима, или звучне таласе осећају помоћу веома осетљивог језика.

Веровање да су змије потпуно глуве веома је старо и прилично раширено. Чак се и Шекспир у својим драмама веома често служи поређењем „глув као змија“. Махт тврди да је велики драматичар тим поређењем изразио једну распрострањену заблуду о змијама и њиховој способности да чују.

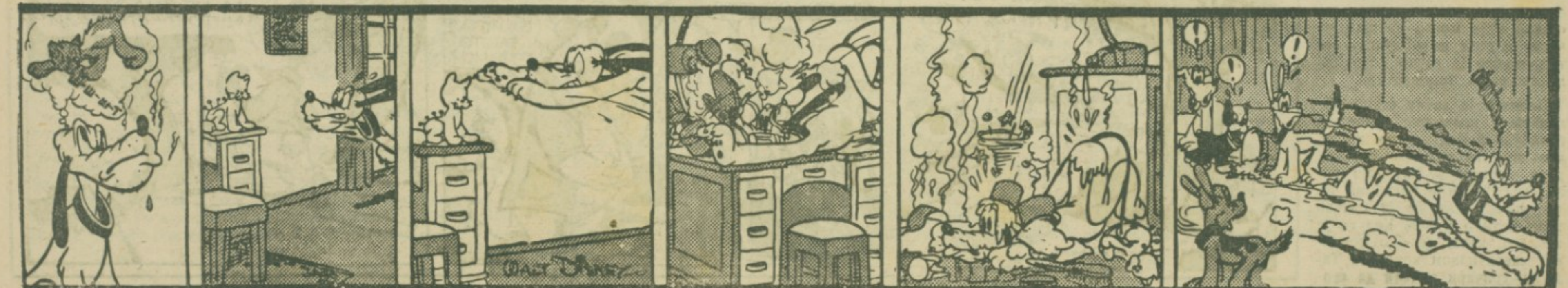
„Природњаци, исправите своје ујбенике!“ — тим речима завршава Махт свој чланак.

ЗНАЦИ ПЛАНИНСКЕ БОЛЕСТИ

Човечиј организам добија енергију комбиновањем хране и кисеоника. Без кисеоника људи не би могли да живе. Када се човек погне на велику висину он удише разређенији ваздух, који садржи мање кисеоника него ваздух који је он навикао да удише у низини. Последња тога је да крвоток снабдева ткива организма мањом количином кисеоника.

Недостатак кисеоника изазива задиханост и убрзање рада срца. Лице и руке помодре, нарочито нокти на рукама. Дисање се убрзава и при мировању. Крв добија тамноцрвену боју. Несаница, раздражљивост, јака главобоља, губитак апетита и повраћање су знаци планинске болести, односно недостатка кисеоника. Јављају се и ментални поремећаји. Човек се приближава бесвесном стању а да то не примећује.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТИЊЕ?

Овде ћемо вам дати животопис једног нашег писца — књижевног критичара.

Он се родно 1858 године у Београду. Студирао је филозофију и докторат филозофије положио у Лајпцигу. Године 1884 постао је суплент, а 1886 професор Велике школе, где је предавао историју филозофије, психологију и логику. Због болести стављен је у пензију 1899 године. Умро је у Београду 1902 године.

Да ли сте се сетили о коме је реч? Ако нисте, читајте даље.

Још као ђак (1870 године) превео је „Курово путовање око света“. Крајем осамдесетих година јавља се са мањим популарним филозофским расправама: „О софизмима“, „О песимизму“, „О сну и сновицима“ и „О хипнотизму“. Почетком деведесетих година почиње да се бави књижевном критиком. Плод тога рада и проучавања нових српских писаца јесу књиге: „Из новије српске лирике (1893)“, „Новији српски писци“ (1901), „Критичке студије“ бр. 1 (1910). Из страних књижевности су његове студије о Хамлету и Вертеру. Занимљива је и његова књижница „О правопису и интерпункцији“. Године 1895 уређивао је књижевни лист „Српски преглед“. Са енглеског превео је „Векфилдског свештеника“ од Оливера Голдсмита (1898). Његов оригинални књижевни рад захвата око десетак година. Он није обман. Али, иако је радио тако мало, он је заузео значајно место у нашој књижевности и био од великог утицаја на њен даљи развитац.

Ако се нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор.

(Иван Билић)

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ТРАГАЊЕ ЗА „СНЕЖНИМ ЧОВЕКОМ“

Један енглески дневни лист послао је на Хималаје експедицију која има за циљ да пронађе бар једног „снежног човека“, односно да утврди колико има истине у причама тамошњег становништва о овим необичним људима. У вези с тим, лист наводи изјаву једног бегунца из руских логора, који је у Хималајима срео двојицу „јетија“, како тамо називају снежне људе. Он их описује као праве дијаволе, високе два и по метра и веома снажне. Он и четворица његових другова пису се усудили да се упусте у борбу с њима, јер су били ненаоружани и исцрпљени тежким животом у логору и напорним путовањем.

ЦИНОВСКИ ДОК

Циновски док који се подиже у Норт Шилдсу моћи ће да прими и танкере од по 38.000 тона. Док ће бити дуг 246 метара, широк 28 метара и дубок 8 метара. Он се неће увек употребљавати за ове изузетно велике танкере, него и за мање, од 18.000 тона. Сем тога, постоји мали број танкера од преко 38.000 тона. Изградња новог дока стајаће око 1.000.000 фунти.

ЦИНОВСКО „ОКО“ КОЈЕ ГЛЕДА АТОМЕ

На Станфорд-универзитету у Калифорнији начињен је досад најјачи микроскоп. Тај циновски апарат тежак је две и по тоне и омогућује научницима да виде унутрашњост атома. Његово „око“ продира у атом десет пута дубље него досадашњи апарати. Овај уређај може да разликује чак и делиће који су удаљени један од другог за само две хиљадине део милиметра.

ЖРТВА МОДЕЛАРСТВА

Необичну смрт нашао је један петнаестогодишњи дечак из Есекса, у Енглеској. Он је пробао један модел авиона

који је сам начинио и који је имао чак и мали дизел-мотор. Модел је узлетео и лагано се пењао увис, док је дечак држао танко челично уже којим је модел био причвршћен. Приликом кружења, авион је додирнуо крилом једну електричну жицу под високим напоном. Дошло је до исте појаве као и код грома: синула је јака варница, дошло је до експлозије и дечак је на месту погинуо.

ЗАШТИТА ФЛОТЕ РАДАРРОМ

У Енглеској ће се изградити покретна радарска одбрана, којој је циљ да чува војну и трговачку флоту у случају рата. Она ће се састојати од извесног броја авиона који би били опремљени радарским станицама са дометом од преко 350 километара, тј. много већим но што га има иједна досадања радарска станица на броду. На тај начин морнарица би могла да зна за приближавање непријатељских авиона пола часа пре напада, макар били у питању и најбржи млазни авиони.

НИВО МОРА СТАЛНО РАСТЕ

Познато је да ниво мора и океана расте кад се ледени брегови око полова топе, и обратно. Те разлике могу бити и до сто метара. Тај ниво зависи и од промена у стуртури земљине коре. Међутим, најновијим проучавањима утврђено је да на ниво океана утичу и наслага на њиховом дну. Сваких хиљаду година на дно океана наталожи се наслага дебљине шест милиметара, под претпоставком да се таложење врши увек истом брзином. Средање које су вршене у Средоземном Мору показују да дебљина наслага приближно одговара оваквом рачунању. Научници сматрају да је ово таложење почело још од постанка наше планете.

НОВА ЕЛЕКТРИЧНА ПЕЋ

На Новом Зеланду пронађена је једна нова врста електричне пећи. То је, уствари, један суд запремине око 20 литара, који није тежи од два килограма. Загрева се електричном лампом од 200 вати. И поред тако мале потрошње електричне енергије, нова пећ може да кува све врсте јела. Она пече колаче и хлеб, и то за исто време као и обична пећ. Пећ ради на принципу зрачења. Њена унутрашња страна начињена је од полираног алуминијума, који рефлектује топлотне зраке. На тај начин сва добијена топлота искористи се за кување или печење. Пећ је јевтина, јер се не мора правити никаква спољна изолација.

КОМАРАЦ БИРА СВОЈУ ЖРТВУ

Исто као и људи, и животиње имају своје наклоности. Леп пример за то пружа комарац.

Комарац-мужјак је благе нарави, не напада никог и највише воли да се храни соком из биљака. Међутим, женка изнад свега воли крв. Научници су утврдили да је она чудне ђуди и, кад има да бира између људи, гледа на боју коже и одео своје жртве пре но што је нападне. Научници су превлачили судове с водом тканинама разних боја. Вода је имала температуру човечијег тела, тј. 37°Ц. Примећено је том приликом да комарци радије нападају судове превучене тамном тканином него светлом, да радије иду на памук него на најлон, нарочито кад је натопљен знојем, а исто тако привлачи их и угљендиоксид који човек издише.

... као и многе друге животиње, и петаро може да победи. Ујед беснога пета...

...у Хавани, главном граду Кубе, неке улице су толико уске да је за тротоаре остало свега 30 сантиметара.

...густа, укувана маса разног воћа у којој се додаје шећер назива се пекмез или мармелада. Пекмез је турска, а мармелада португалска реч.

...у пустињама Мексика расте дрво, слично палми, чији је сок тамнооранџе боје и потсећа на крв.

... према мишљењу стручњака, дактилографичке најбоље раде средом. Подељак је њихов „најслабији дан“, пошто су још под утиском недеље, док већ у четвртак почињу да бивају уморне.

... војнички маршеви постали су још у 16 веку, кад су приликом дочека или испраћаја каквог владара извођене такозване „инграде“. То су,

...просечна дужина човечијег тела је 1700 — 29 година, 1785 — 30 година, 1812 — 37 година, 1860 — 40 година, а 1950 око 50 година.

...постоје две врсте зебри: зебра квага, која је слична коњу, и зебра гриви која више потсећа на магарца.

...у Хавани, главном граду Кубе, неке улице су толико уске да је за тротоаре остало свега 30 сантиметара.

...густа, укувана маса разног воћа у којој се додаје шећер назива се пекмез или мармелада. Пекмез је турска, а мармелада португалска реч.

...у пустињама Мексика расте дрво, слично палми, чији је сок тамнооранџе боје и потсећа на крв.

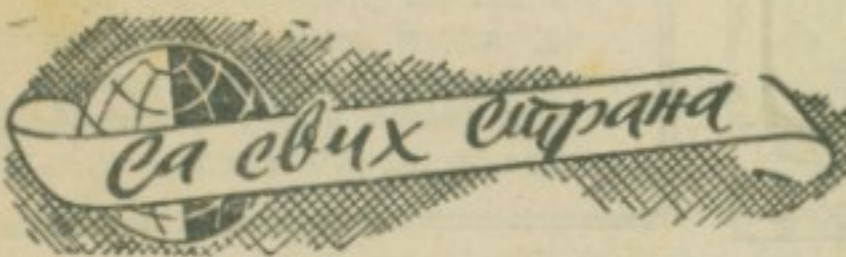
... према мишљењу стручњака, дактилографичке најбоље раде средом. Подељак је њихов „најслабији дан“, пошто су још под утиском недеље, док већ у четвртак почињу да бивају уморне.

... војнички маршеви постали су још у 16 веку, кад су приликом дочека или испраћаја каквог владара извођене такозване „инграде“. То су,

...просечна дужина човечијег тела је 1700 — 29 година, 1785 — 30 година, 1812 — 37 година, 1860 — 40 година, а 1950 око 50 година.

...постоје две врсте зебри: зебра квага, која је слична коњу, и зебра гриви која више потсећа на магарца.

...у Хавани, главном граду Кубе, неке улице су толико уске да је за тротоаре остало свега 30 сантиметара.

РЕТКА ЗАМКА

Савремено ватрено оружје и друге ловачке направе знатно су олакшале лов на дивљак и звери. Раније су се људи служили, поред стреле и копча, и разним замкама. Неке замке задржале су се и до данас, као што су јаме за слонове, разна кљуса за лов на вукове, лисице и друге звери. Међутим, постоји једна врста замке на нилске коње која је мало позната.

Ловци узимају дугачак конопца, чији један крај пребаци преко гране на дрвету која се наднела над стазу којом обично пролазе нилски коњи. На том крају завезана је једна греда са два камена, а у греду је забијен један јак харпун. Други крај конопаца претречен је преко стазе и завезан за пањ на њеној другој страни. Када животиња прође, она потисне конопца и харпун муњевитом брзином пада на њен врат или леђа. Чим рањена звер почне да жури, ловци тегле конопца и задржавају животињу колико могу, а потом на њу наваљују док је не дотуку.

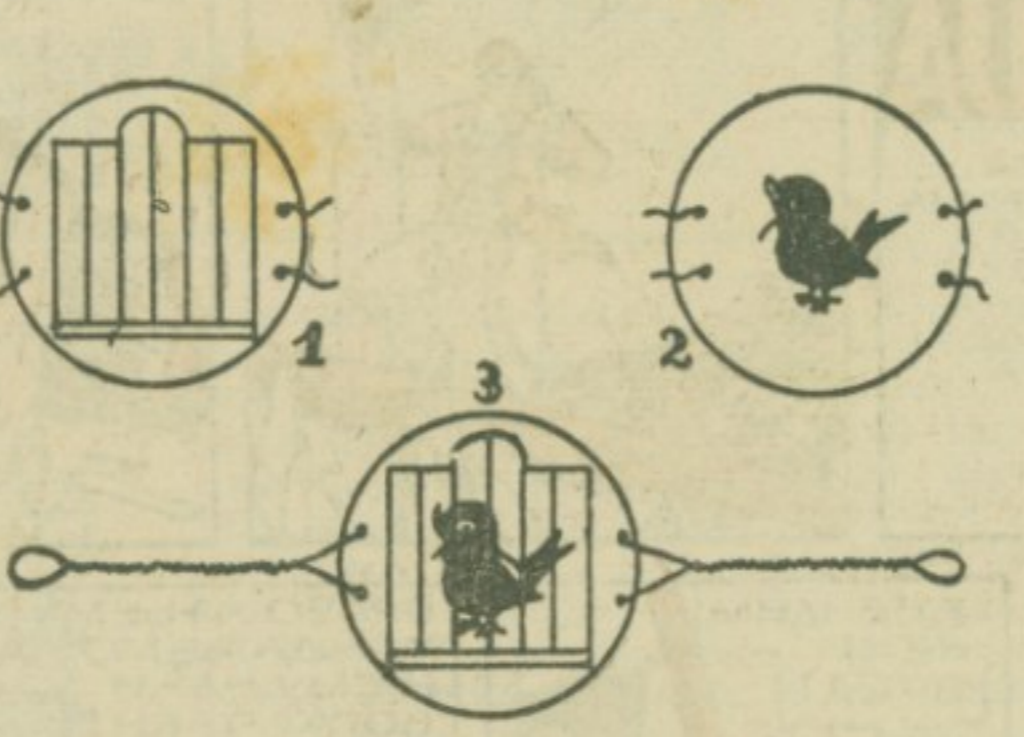
СВИЛЕНА ХАРТИЈА

Свилена хартија има више врста и употребљава се у разне сврхе. Поменућемо познатије. Свилена хартија за декорисање употребљава се за прављење цвећа, за украшавање излога, декорисање сала итд. Она се производи у разним бојама. Јапанска свилена хартија веома је фина и танка, а употребљава се за увијање скупоцених слика и обличних ствари. Затим, постоји свилена хартија за копирање, за прављење салвета, за увијање боца, за увијање метала и порцулана. Бела свилена хартија служи за потребе конфекције.

ВОДА У ТЕЧНОМ СТАЊУ НА МИНУС 50° Ц

На скуптици метеоролога у Њујорку, два америчка пилота саопштили су да су приликом једног лета на температури од минус 50 степени Целзијусових наишли на воду — у течном стању. Пиковник Дауни изјавио је да су два млазна авиона за летове на великим висинама, типа „Фајербол 6“ и „Фајербол 7“, на путу из Флориде за Алабаму, наишли на олујни облак. Оба пилота покушала су да га избегну, попевши се на висину од 10.800 метара. Према изјави пилота с „Фајербола 6“, спољна температура износила је — 51 степен, док је пилот „Фајербола 7“ забележио температуру од — 54 степен. На тој великој висини, при покушају заобилажења опасносг облака, окна на авиону и део крила били су превучени дебелом слојем леда. Пиковник Дауни сматра да тај лед доказује да је у тренутку уласка авиона у облак вода у њему била у течном стању и поред веома ниске температуре. Природно је, тврди Дауни, да се лед могао нагло узвратити на авионима у великој количини само ако је у облаку било воде.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

МАЛИ БИОСКОП

На белом, танком картону опишите шестаром круг са полупречником од три сантиметра. Круг лепо обрежите маказама, па онда на једној страни нацртајте кавез, као што се то види на слици 1, а на другој птицу, као на слици 2. После тога, са стране, пробушите по две рупице и провучите танке канале, на свакој страни по један.

Крајеве сваког канапа везите, па намакните један на кажипрст леве, а други на кажипрст десне руке. Тако држећи котур, обрните га све дотле док се канапи не упреду. Тада јако повуците кажипрстима крајеве и круг ће се сам окретати у противном правцу, и то тако брзо да ће изгледати да је птица ушла у кавез, као на слици 3.

За оне који брзо мисле

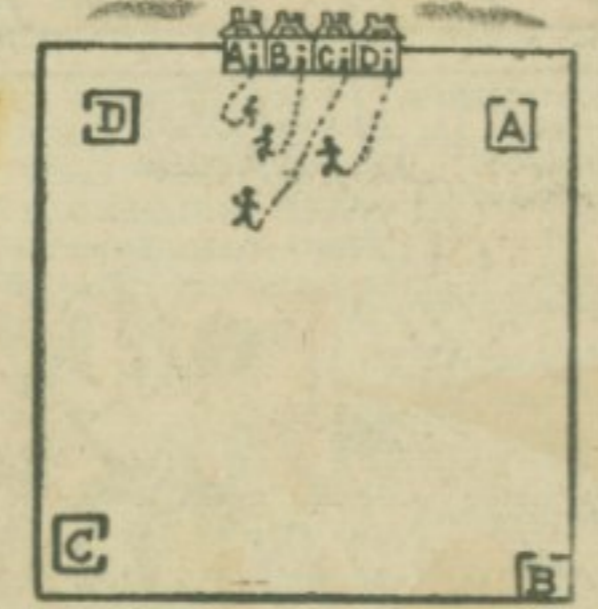
Брзи воз кренуо је из Београда за Загреб у 7 и 15 минута. Он прелази на час 55 километара. Путнички воз кренуо је из Загреб за Београд у 8 и 15 минута, прелазећи 36 километара на час. Од Београда до Загреб има 435 километара. Кад се оба воза сретну у извесној станици, који ће бити ближе Београду, загревачки или београдски?

Овај задатак изгледа врло тежак, а он је, међутим, прост и лак и решава се без икаквог рачунања. Промислите добро и решење ће се само показати, а ако не знате ми ћемо вам рећи. Оба воза подједнако су удаљена од Београда. Све остало — време, километри и брзина — напоменуто је само да би збунило онога ко решава овај „проблем“.

Трагови у снегу

Четири ђака живе у кућама А, В, С, D и иду у четири разне школе: А, В, С, D. Једно јутро, и поред снежне мећаве, ђаци су на време стигли у своје школе. Притом ниједан дечак није прешао преко трага својих другова, а исто тако није излазио из простора обележеног линијама. Како су то успели?

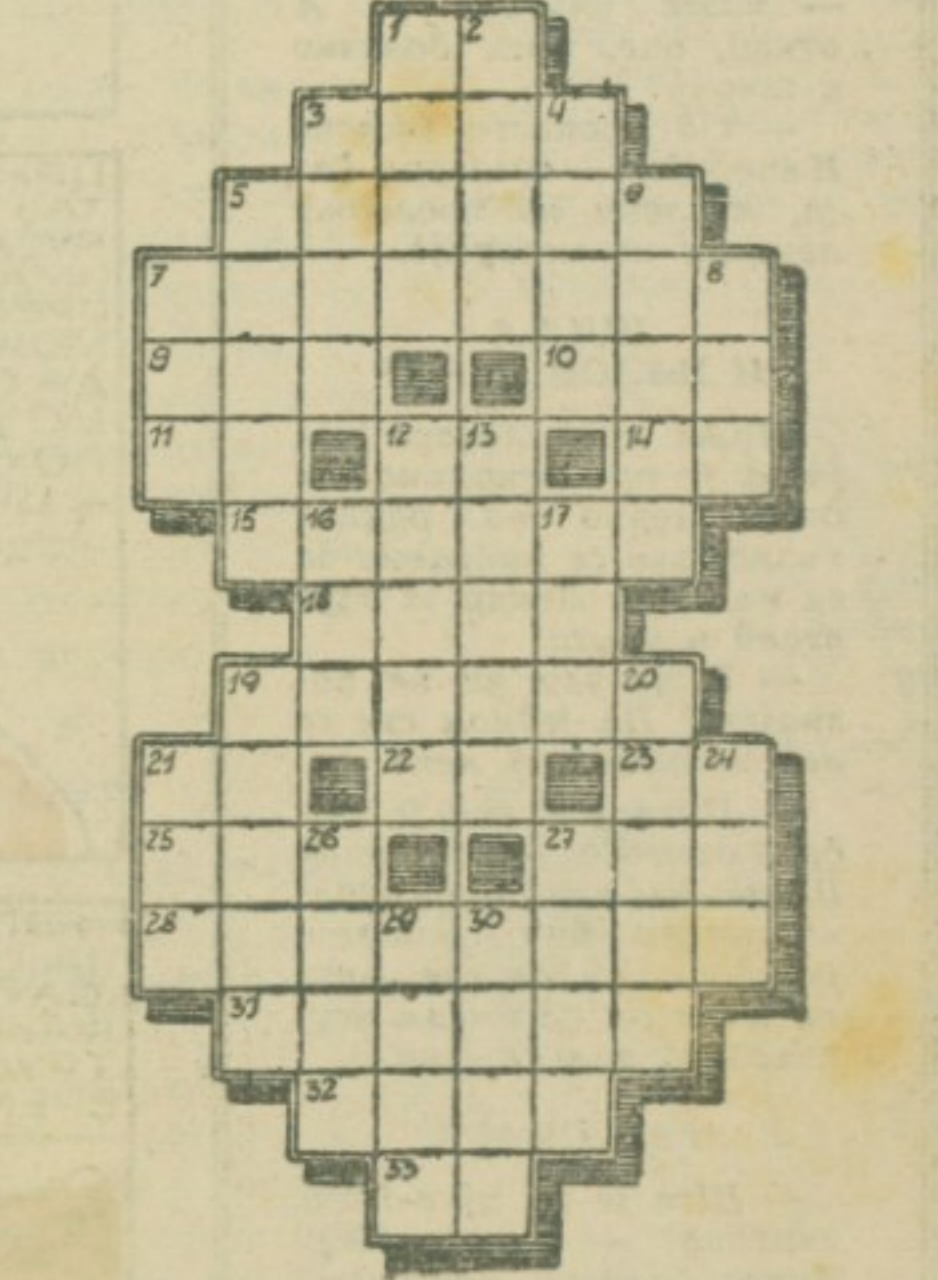
Ако не знате, ево вам одговора: А је обишао око куће у којој станује С, а тако исто око куће D и ушао у школу А. — В је пошао горе, обишао кућу А и онда упоредо с трагом ђака А обишао куће С и D и ушао у школу В. — С је пошао

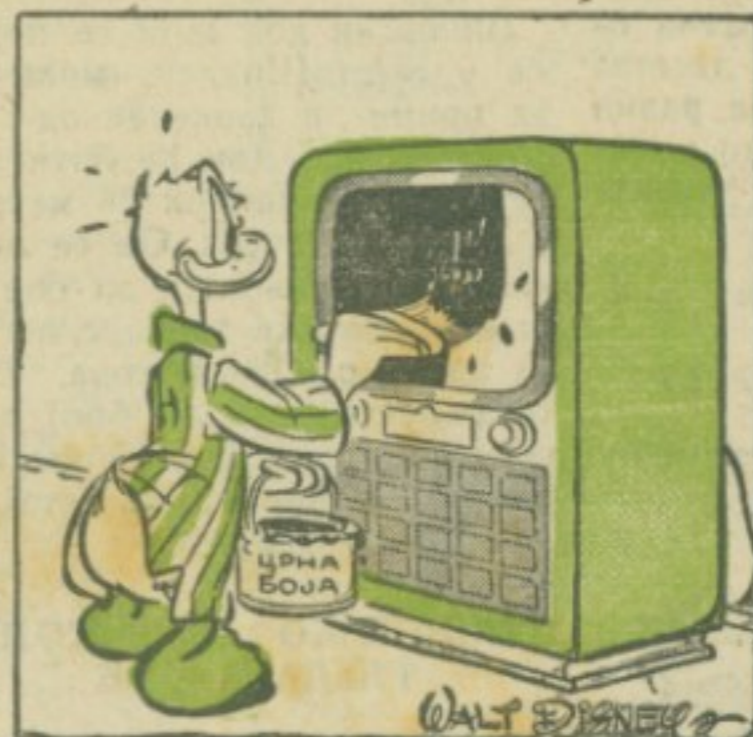
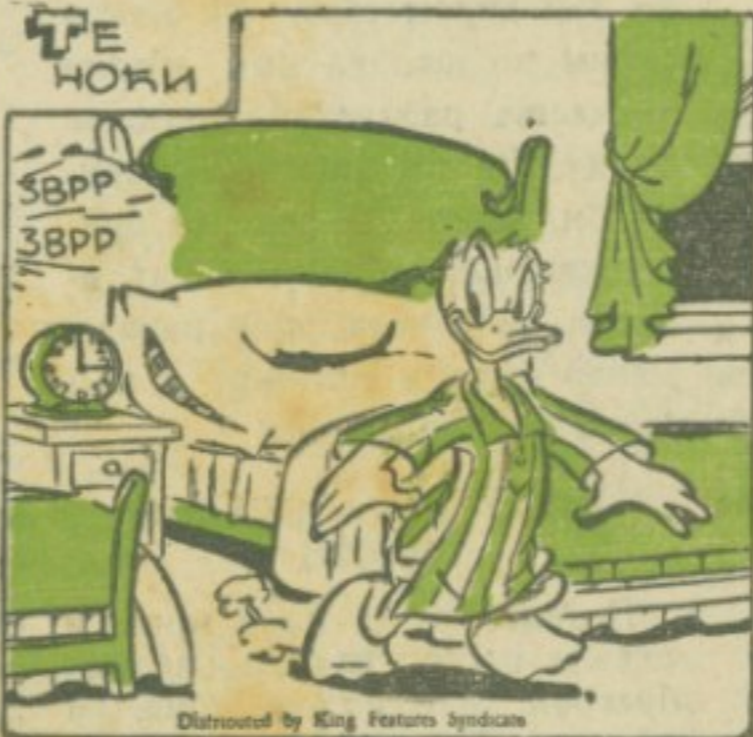
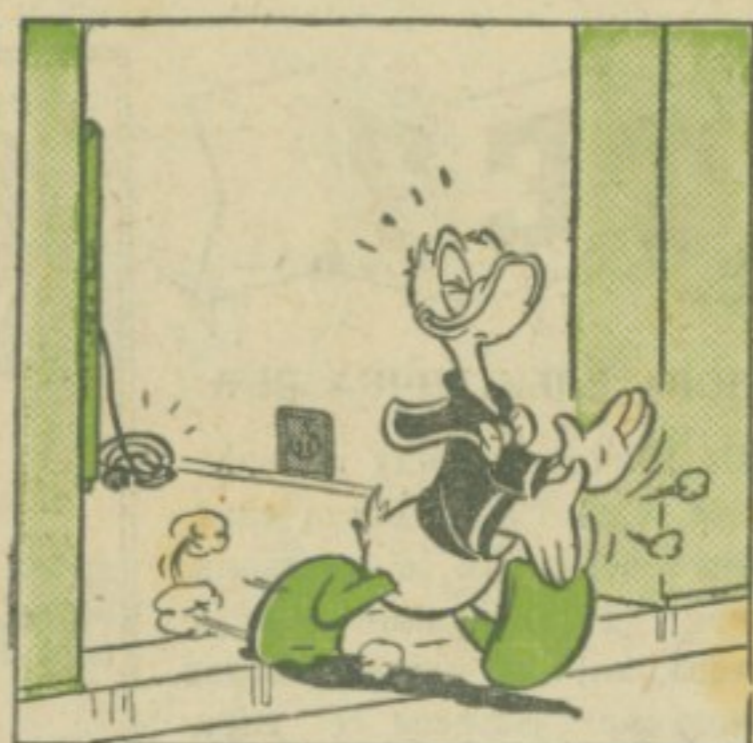
такође наврше, обишао кућу D испод трага ђака В и ушао у школу С. — D је полукругом наниже ушао у школу D и тако се њихови трагови није секли.

Водоравно: 1) нота; 3) велика америчка мачка; 5) оруђе за сечење дрвета; 7) узетост удова; 8) град у Немачкој; 10) место у Срему; 11) слово латинице; 12) иницијали српског композитора из 19 века; 14) лична заменица; 15) име једне грчке богиње; 18) листопадно дрво; 19) врста америчког малог медведа (мног.); 21) упитна заменица; 22) немачки предлог; 23) нота; 25) показана заменица; 27) једна од САД; 28) вулкан са највећим кратером на свету; 31) порез на увезену робу; 32) хиљаду килограма; 33) предлог.

Усправно: 1) део човечијег тела; 2) дело Жак Русоа; 3) завршна периода палеозојског доба; 4) један четинар; 5) топли напитац; 6) један континент; 7) друм; 8) место у Вацкој; 12) друштво повезано нечасним циљевима; 13) со масне киселине; 16) аждаја; 17) јединица времена; 19) подземни инсект; 20) полупаразитска биљка; 21) проналазач бацила туберкулозе; 24) друга; 26) оруђе; 27) недостатак; 29) грчки бог љубави; 30) држава у Азији.

Решење из прошлог броја
Водоравно: 1) кола; 5) топола; 7) пилав; 8) во; 10) Урал; 11) јаз; 12) лан; 13) кало; 14) Ад; 15) Лабин; 16) азимут; 18) арак; 19) штирак; 21) Пинка; 23) Ие; 24) обоа; 25) ари; 26) Лир; 27) азил; 28) А (сугуст) Ц (есарец); 29) арија; 30) армија; 32) суша.
Усправно: 1) колан; 2) опал; 3) лон; 4) ал; 5) тирада; 6) авалит; 7) Пула; 8) озон; 11) јабука; 13) камара; 15) лирика; 17) затвор; 19) шибца; 20) кирија; 21) пола; 23) сила; 25) Азија; 27) ариш; 29) Аму; 31) Р (анковић) С (ветолик).

Рођу је ОДГОВОР шачан

Вексир је: апарат на авиону трговачки термин направа за осигурање стана положај брода за време поморске битке

Бархана је: стара забавна игра врста персиског хотела део коњске опреме лице из „1001 ноћ“

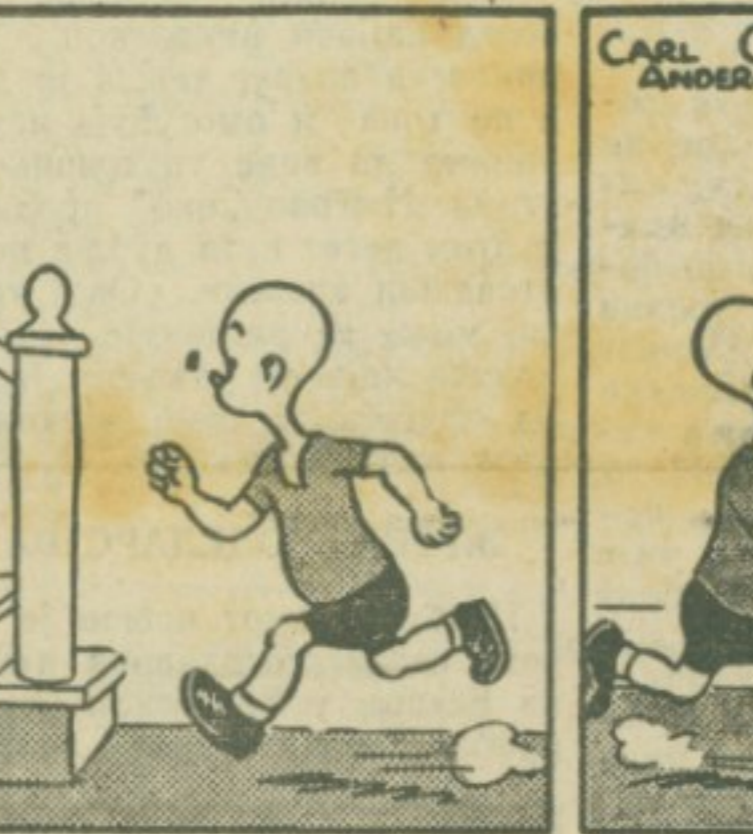
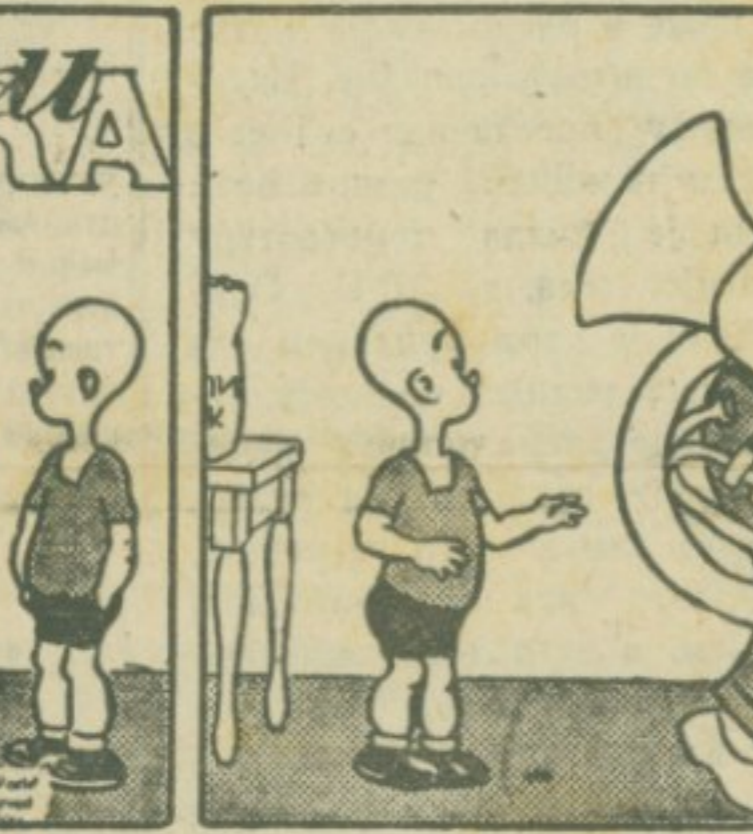
Аванија је: врста непогоде у Јужној Америци личност из средњовековног романа направа на трговачком броду врста глобе

ОДГОВОР:

Вексир је нарочита направа за осигурање на бравама, тако да се брава не може отворити ни одговарајућим кључем ако се не уме руковати том направом.

Бархана је персиска реч и означава самар за товарне животиње, а поред тога и путнички шатор.

Аванија је било глобљене хришћанских трговаца за време турске владавине. Поред тога, реч аванија значи: изнуђавање новца, затим увреду, понижење, срамоту, а исто тако и смањивање добитка или зараде у неком послу.

Ква-Ква!

ОТКАД НИЈЕ БИО У ШКОЛИ

— О, Гајо, оздравио си, — каже учитељ. — А откад, оно, ниси долазио у школу?

— Од пропасти Римске Империје! — одговори Гаја, мислећи на последњу лекцију из историје.

ШИЉА И ЊЕГОВ ЛЕКАР

Шиља срео лекара који га је пре неколико година лечио од реуматизма, али се направио да га не види. Лекар га заустави и упита:

— Шта, зар ме не познајете? Па једном сте се већ лечили код мене.

— Познајем вас ја добро, докторе, — одговори Шиља, — али, како одавно нисам био болестан, рачунао сам да сте љути на мене па се нисам усуђивао да вам се јавим!

ГДЕ СПАВА

— Шта је то, ујка-Пајо, кентаур? — питају Пајо Патка, његови сестричи.

— То је, драга деца, пола човек пола коњ из грчке митологије.

— А где је он спавао: у штали или у спаваћој соби? — било је њихово следеће питање.

ПУСТОЛОВИНЕ МАЛОГА ЦОНИЈА

СТАРОГ МОРНАРА ТОМА ТРАУТА, КИНЕЗА ШАНГ ЛИНА, МАЛОГ ЦОНИЈА И ЊИХОВЕ ДРУГОВЕ НАПАЛИ СУ ГУСАРИ. ОТЕЛИ ИМ БРОД „МОРСКУ ЛАСТАВИЦУ“ И ИЗБАЦИЛИ ИХ НА ЈЕДНО ПУСТО ОСТРВО... ПОКУШАВАЈУЋИ ДА СЕ СПАСУ СА ОСТРВА, ТОМ, ШАНГ ЛИН И ЦОНИ НАИШЛИ СУ ЧАМЦЕМ НА ЈЕДНУ ОЛУПИНУ...

НАСТАВИТЕ СЕ